

CENA lista: U predaju za četvrtu god. K. 48—, za polugodište K. 24—, tromesečno K. 12—, mesečno K. 4—, u maloprodaji 16 fl. pojedini broj. OGLASNI primaju se u urednici lista trg. Cusarova i Tisak Jos. Krmpotića.

HRVATSKI LIST

Izlazi svaki dan u 8 sati ujutro.

Vlasnik i izdavač dr. Lovro SCALIER, odvjetnik, Pula, ulica Carara 3. (Narodni Dom). Uredništvo: Šišanska ul. 24. — Odgovorni urednik: Ivan MARKON, Pula. — Rukopisi se ne vraćaju. Cok. rač. aus. pošt. št. 23.795.

Godina IV.

U Puli, petak 22. novembra 1918.

Broj 1211.

Kako dugo?

Postupak je Talijana u našem gradu i uopće u Istri vrlo zameran. Covek se u čudu pita, gde smo, šta smo? Tu se ne postuje ništa — baš kao da smo u srcu Italije. Jezik našem nema ni traga; sve se oglašuje u talijanskom jeziku, koji naš narod slabo ili nikako ne razume, u općinskom upravnom odboru u Puli sede samo Talijani; zastave se naše skidaju silom i deru; škole se naše zatvaraju; narodu se našim nanose dnevno teške nepravice. Sve u imenu slobode i jednakopravnosti naroda, u imenu onih ideale, za koje je ta država uz druge zašla u rat. Jadne li takove slobode!

Jedne smo se teške more nakon mučne borbe rešili, druga nas sada cio sto puta teže tiši. Zar hoće da nam tiše i ono malo krvi, što smo spali od nemačkog krvoloča? Dokle će to trajati? Mi se čvrsto nadamo, da je to sve časovito.

Zato, narode, ne zdvajaj, već podnosi sve strpljivo — dan odmazda nije daleko. Dan potpune slobode svanuo će i Tebi.

Jedna otvorena reč.

Peroslav Ljubić obelodanjuje u „Primorskim Novinama“ sledeći članak, koji posvema odgovara našem shvaćanju:

Dok naš narod u Dalmaciji, Istri i ovde u Primorju proživljuje najteže časove, dok Narodna Veća imaju hiljadu zadataka, nepriklipa i briga, dok su se u našu Srbiju vratili izmučeni njezin sinovi i ratnici, pa prosledili odmah put knama, da našem narodu budu na pomoći, dotle u Zagrebu, na ulici, u kafanah, u svakom društvu ne čuješ ništa drugo, nego rasprave o tom, hoćemo li republiku ili monarchiju. No to, što se mlati po kafanama i po ulici još ne bi čoveka toliko zabrinjavalo, koliko ga mora zabrinjavati to, što se o tom već povelja reč i rasprava u samoj zagrebačkoj štampi.

Zamišlite si: srpska vojska vraća se izmorena, proređena i ispačena u svoju domovinu i šalju je odmah k nama, da drži red u zemlji, da nam pomogne, i ona se dragovoljno i veselo odazivlje tome pozivu, jer znade, da imademo još mnogo teškog i velikog posla, dok izgradimo zamišljeni zajednički dom. A onda valja znati i to, što ne smije nikad niko poreći: mi imademo da zahvalimo našu slobodu u prvom redu Srbima.

Ovo što se događa u Zagrebu i u jednom delu zagrebačke štampe u činu, kad se tamo nalaze člani i ponosni srpski časnici, koje sam imao prilike i nedavno motriti kako prepušteni sami sebi šecu po zagrebačkim ulicama, a retko kada u društvu naših časnika; koji ručaju po zagrebačkim hotelima, a da ne vidiš pokraj njih nikad nijednog našeg časnika ni građanina tek ako ih se pozove u zatvoreno društvo, kao ono nedavno na čajanku, gde se opet htelo prikazati raspoloženje Hrvata za republiku, — sve to prikazuje strašnu bolest stanovitog dela našeg društva.

Ne čudi me na primer, što danas lome kopije za republiku ljudi, koji su do jučer prizivati vernost i odanost „prejašnjoj“ i „dličnoj“ dilašiji hapsburškoj, ne čudi me što to čine ljudi, koji su do jučer bili voljni, da se podlože i najvećem protivniku našeg naroda za šaku „slobodne“ Hrvatske, ali me čudi, što o tom danas u jednom delu zagrebačke štampe raspravljaju i pišu ljudi, koji hoće da su na visini misli narodnog jedinstva SHS, za koju bi se imala jednako da založi sva naša prava i narodna inteligencija.

Ne misle ta gospoda u Zagrebu na to, da na sve to gledaju i naši prijatelji, a još više neprijatelji. Naši prijatelji gledaju na to sa zabrinutošću, a možda i s nekim prekorom u duši, a naši neprijatelji raduju se tome, jer znadu, da bi kraj takovog „jedinstvenog“ rada za naše narodno ujedinjenje mogli još uvek oživotvoriti svoje težnje i ciljeve, koji ovaj čas najjače dolaze do izražaja u našem Primorju. Zaboravljaju ta gospoda, da je Srbija saveznica Antante od prvog časa rata, ne misle oni na to, da je Antanta pokazala i nama svoju naklonost najviše zato, jer smo tobož ispravno shvatili misao narodnog ujedinjenja, koje nas Hrvat i Slovenec dovodi u zajednicu sa Srbima. Velim sa Srbima, a to znači sa onim delom našeg naroda, koji je u ovom ratu doprineo najveće materijalne i krvne žrtve za naše oslobođenje.

Nema tome dugo, što je u „Primorskim Novinama“ bilo već rečeno, da mi imamo najmanje odlučivati o tom, kako ima da se uredi buduća država SHS. Naglasujemo to i danas ponovno. U prvom redu imamo saslušati mišljenje Srba i njima prepustiti odluku glede toga. Znademo, da niti su Srbi, niti mi prožeti monarchističkim idejama, takovim su idejama naprotiv bili vazda prožeti oni, koji danas

lome kopije za republiku. No valja da govorimo iskreno i otvoreno, kako to traži ovaj čas.

Srbija je danas monarchija, a njezin monarh pučanin je, čovek iz naroda. Povest Karagjorgjevića usko je spojena s povesti srpskog naroda i nijedan važniji list srpske povesti od g. 1804. ovamo nije bez njihova imena. Pa evo i u sadanjem ratu Karagjorgjevići su jednako trpili sa svojim narodom, sve one patnje, što ih je podnosio srpski narod i srpski vojnik, jednako je morao da podnosi i sam srpski kralj, starac Petar. A onda valja znati, da su Karagjorgjevići takodjer najstariji pobornici ideje našeg narodnog ujedinjenja, ne možda zato, jer su hteli i tražiti, da danas sutra nad ujedinjenim narodom SHS. zavladaju, nego zato, jer su tu misao njegovali i za nju vojevali kao potpuni naši ljudi, prožeti dubokim narodnim i demokratskim idejama.

Hoće li dakle Srbi, da ovakovo svojoj vladajućoj kući iskažu i nadalje poverenje, može li se i smije li se naći ikoli Jugoslaven, koji bi mogao da ima što protiv toga? Mi držimo, da bi to bila najveća nezahvalnost, koju bismo mogli iskazati spram braće Srba, s kojima želimo, da se ujedinitimo i s kojima smo danas — manje više — već ujedinjeni. Koliko su Karagjorgjevići zaslužni za srpski deo našeg naroda, koliko vrede za nj, toliko su isto zaslužni i toliko isto vrede i za ostale delove našeg naroda. Puštam s vida to, da je dosadanji srpski monarhizam sve drugo više nego monarchizam, pa makar i celog svog života nisanu bio monarchista, pozdravicu rado iz sveg srca kralja Petra ili njegova sina Aleksandra kao kralja Hrvata, Slovenaca i Srba.

Ne namičem svoga mišljenja nikome, prem sam uveren, da tako o tom sudi i čitav narod na Primorju. No danas je suviše o tom svako raspravljalo, jer imademo mnogo prečeg i važnijeg posla. Valja nam da se dobro ogledamo u našoj okolini, pa vidimo odmah, da su naše sile potrebne ovaj čas za drugi rad, a ne za raspravljanje o pitanju republike ili monarchije, koje sije u dosadanje narodno raspoloženje smutnju i nemir. To pitanje još nije došlo na dnevni red, a i onda, kad dodje, valja da čujemo u prvom redu mišljenje Srba i da se pokorimo njihovoj odluci. Toliko smo dužni zahvalnosti Srbima, koji nam donesoše slobodu.

Puljska je komedija svršena.

Pod tim naslovom kuje dopisnik rimske „Idea Nazionale“ od 17. novembra 1918., Luigi Federzoni, u zvezde junačka dela talijanske mornarice prigodom „zauzeća“ najstrašnije pomorske tvrđave, a sipa sav svoj bes na sve, što je jugoslavensko. Članak će jamačno svakoga zanimati, zato eto ga u glavnom:

U uvodu slavi pisac zanosnim rečima ustrajno junaštvo Marla Pellegrini i drugova. Pominje zatim ona dva neustrašiva čoveka, koji su sa svojim malom spravom i junačkim srcem uništili „Viribus Unitis“. Sad sledi — risum teneatis — ono veliko, nikad čuveno junačko delo, kome će se celi svet i budući naraštaj . . . smejati.

„Pothvat ne manje divan je poslednji, o kome nije još nitko progovorio, pothvat, koji je Providnost poverila prokušanom junaštvu Umberta Cagni-a: stara je, „Saint Bon“ i mali broj torpedovci prodrla dana 5. (novembra) u luku, da njom zauvek zagospoduje Italija, izvedavši divni, smeli i majstorski manevar usred mreže podmorskih obrana te svladavši još potpunu ratnu delatnost utvrda i neprijateljskih ladja. Cagni nije imao nego slabu srednju pomorsku silu, a na brodu za iskrcanje tek jedan bataljon pešadije. Rat je — istina — službeno dan pre gotov, ali je u Puli s najvećom žestinom („potenzijalno“) još svedulj trajao. Postavljena beše naime stupica sa strane malog cara još „in articulo mortis“ Italiji i Ententi, poklonivši varkom Jugoslavenima austro-ugarsku mornaricu. „Previšnje rešenje“ od 31. oktobra, 5 dana pre primirja, odlučivaše, da se jugoslavenskom Narodnom Veću u Zagrebu preko mesnog jugoslavenskog odbora predadu ladje, arsenal i tvrđave nalažući istodobno, da se svoj momčadi ne jugoslavenskoj dopusti povratak u domovinu i konačno otpusti. Neki zapovednik Koch, koji je još u poslednjem god. izveštaju a.-u. mornarice figurirao kao korvetni kapetan, beše imenovan admiralom i postavljena na čelo mornarice. Jugoslavenski odbor u Puli kao predstavnici N. V. u Zagrebu izda smesta naredbu, da će svi jugoslavenski mornari i vojnici biti smatrani dezerterima, budu li se udaljili od svojih ladja i udelenja. A.-U. je zastava bila zamenjena jugoslavenskom na svim usidrenim ladjama u Puli, na svim tvrđavama i svim vojničkim zgradama.

Ovako je položaj do skrajnosti delikatan i pogibeljan našao Umberto Cagni onaj dan, kad se usudio da izvede i kad je znao izvesti okupaciju Pule. Za svladanje takove situacije bila je potrebna odvažnost i prestiž admirala Cagni-a, što više, bio je potrebit i njegov diplomatski takt i njegovo uzorpoštenje. Italija je morala da izvrši garancije potvrdjene u ugovoru primirja bez spora, bez nasilja, a da ne pobuni ni najmanju sumnju, da hoće da poduzme bilo kakve neopravdane akcije protiv narodnosti, koje je njezina pobeda oslobodila gospodstva a.-u., ali je morala da zapreči svom silom zamišljeni pokušaj svladane države i onih, koji su težili za varavom njezinom ostavštinom, morala je da osujeći pokušaj, koji je Italiji imao biti na štetu, i k tome još protiv uveta primirja. Umberto je Cagni uspeo, pošto je iznenada, epskom smelošću osvojio (conquistato) najveću pomorsku tvrđavu u Sredozemnom moru, da sa svojom otvorenom i iskrenom energijom svlada sve još zapreke, koje su bile na putu, da se izvrše potpunoma klauzole primirja.

Danas se u nazočnosti i uz privolu admirala savezničkih mornarica vije na krmi „Tegetthoffa“, „Prinz Eugena“ i „Tatre“, na ulazu u arsenal i na lunetama tvrđave talijanski trikolor. Jugoslavenska momčad i vojništvo ispražnjuje brodove i grad, i ide na našim transportnim ladjama put Bakra i Spljeta u potrazi za svojom „goslavijom“. Spletka je osujećena. Komedija je gotova.

Sledi nekoliko redaka o perfidiji austrijskoj, pa nastavlja ovako: „Pula i carska mornarica bila su već neko doba u rukama jugoslavenskih „sovjeta“. Zapovednik Koch beše Krilenko ovih mornarskih bolševika. Valja imati na umu ovo: U naroda primitivnog, siromašnog sa svake forme kulture, bez prave narodne svesti i koji nije pokazao još, da je kadar da se organizuje juridički i politički u jednu državu, ali koji poseduje u najvišem stepenu instinkt plemenskog ekspanzivizma — u takvog naroda može bolševizam i težnja za nadmoći i nad drugim narodnostima lako da se razvije. Istodobno su to dve manifestacije jedne te iste impulzivne želje za prevratom i grabežem na štetu jačega, na štetu života i historije. Ovo osobito današnje stanje Jugoslavena, s kojima smo došli u doticaj, tunaci — barem u ovoj prvoj fazi odnošaja Italije s njihovom narodnosti — kako je sasvim promašeno obećanje zadano Italiji sa strane doktora Trumbića i drugih njihovih tobožnjih douzdanika. Obećanje je promašeno s dva razloga: 1., jer je prva predpostavka sloge talijansko jugoslavenske očito trebala da ide za tim da Jugoslaveni aktivno sudeluju uz bok njihove braće Srba u borbi protiv A.-U., a mesto toga su oni pokušali da u Zagrebu i Puli skupe njezinu ostavštinu; 2. jer je druga bitna predpostavka te sloge trebala da pokaže prijateljstvo Jugoslavena s Talijanima, a to su oni prijateljstvo očito opovrgli pokušajem da zadrže znatni deo bojne pomorske sile, koja nebi — na Jadranu — mogla biti upotrebljena nego protiv Italije.

Ne znači ništa, što su dokazali, bar u Puli, da nisu kadri i da ne mogu praktički izvesti svoje neprijateljske namere: namera neprijateljskih su imali. Privremeni posed mornarice pretvorili su oni u strašnu orgiju vandalskog i pljačkaškog maksimalizma. Ladje, preuzete od naših mornara, počevši od 2 „dreadnoughta“ bile su ostavljene od jugoslavenske momčadi u stanju sličnom onom, u kom smo pred par dana našli poharane naše kuće u Vittorio i Belluno. Svaka stvar, što se mogla odneti, odnešena; svaka stvar, što se mogla oštetiti, oštećena; svagdje najgadniji smrad i trag najpokvarenije nedisciplinovanosti. Na „Tegetthoff-u“ pročitao sam u sjajnom okviru bahatu dnevnu zapoved pobjednika viškog iz dneva 20. srpnja 1866. Kakva propast, posle tako izazovne prozopopeje! Onaj znameniti dokument nadutosti austrijske, još tamo na videli, medju provaljenim ormarima, suknom razderanim, medju crepovima zrcala i komada pokušstva, usred onog smrdljivog gnojšta — imao je značenje ironičnog epitafa. Uistinu držanje antitalijansko ove jedna mešavine ljudi, iskvarenih dugom austrijskom sugestijom — ne beše drugo nego opasna obest. Sledje reči, što ih je rekao američki admiral odaslanicima jugoslavenskog odbora.

Pisac nastavlja uvek istim tonom, uzvišenim stilom: „Ni posle te puljske epizode nema Italija povoda, da se kaje, što je krvlju slavni svojih sinova, sa svojom triumfatorskom hrabrošću terala politiku u prilog podjarmljenih austrijskih naroda, uključivši i Jugoslavena. Ona se ne odriče veliko-dušne svoje nakane da bez svojih interesa pomo-

gne tim narodnostima dotle, dok se ne budu konstituirale u čvrste samostalne državne organizme, ona se ne odriče ni svoje iskrene želje, da uzdrži s tim istim narodnostima odnošaje prijateljstva, onog dubokog prijateljstva, srdačnog, potvrđenog veličanstvenim bratstvom oružja, što je veže na pr. sa Srbijom, jezgrom slavnom i pravom nastajuće Jugoslavije.

Nego puljska epizoda dokazuje absolutnu potrebu, da Italija treba da zahteva skrupolozno izvršenje temeljnih ugovora iz uzroka ne samo nužnih za njezin život i sigurnost, već i u interesu globalnog svih savezničkih naroda i nove Evrope, što se diže iz rata. Dok se je tu, u toj rimskoj Pulji, koju nebi ni najdarežljiviji „renuneisti“ naše domovine hteli da bude poklonjena nezastinom imperijalističkom apetitu drugih, barbariska nezrelost naroda, još deteta, podala svim svojim drskim i ranilačkim instinktima, dotle je bilo 20 tisuća puljskih gradjana, pravih heroja u svetloj obrani materinjeg jezika i u vrloj meri, raspršano u tisuću tabora za internovane u Austriji i Ugarskoj, u kojima stradali, nadali se i umirali. Samo je tako Pula mogla bit plen jugoslavenskih „sovjeta“, Pula sada povrćena i zanavek svojim gradjanima i Italiji.

Eto tako ti „junaci“ pišu o nam. U stare su žice udarili. Ali haje mesec, što na nj pas laje. Boli nas, strašno nas boli, nu predjimo s mirom preko toga, držeci se one Danteove:

„Non ti curar di lor,
Guarda e passa . . . S—ć.

Milan Pribičević u Zagrebu.

Bilo je to 1911. kad sam posljednji puta govorio tada još s kapetanom Milanom Pribičevićem. Odlučio iz Beograda i opraštajući se s njime, zapitah ga: Kad ćemo se opet vidjeti? „Kad dojašem na belcu u Zagreb“, bio je njegov odgovor. I bio bi možda dojašio, da si nije austro-ugarska nadžaja skrhalo vrat prije, nego li je mogla srpska vojska ući i u Zagreb, da i tamo dotuče jednu glavu od sedmoglavog zmaja.

Prošlog petka došao je potpukovnik Milan Pribičević u Zagreb. Nije došao na belcu, nego je došao vlakom preko našeg lepog i bogatog Srema i pitome Slavonije, došao je da ga vidimo, da je još živ, makar je Svabo vrebao na njegovu glavu i makar su ga po nekoliko puta proglasili mrtvim. Došao je u Zagreb, da se pokloni onoj zemlji, čiji je i on sin, da vidi svoju braću i prijatelje, da vidi radost svog oslobođenog naroda, čijoj slobodi doprinela je i njegova desnica, i njegovo plemenito srce, i njegov um.

Čitam, da je plakao, kad je stupio iz vlika i kad se je ogrio s bratom Svetozarom i s drugim prijateljima svojim. Verujem, da je plakao. Milan Pribičević nije samo junak i vojnik, nego je čovek velike kulture, dobra i plemenita srca, koje je vazdu bilo puno ljubavi za narod, i koje je vazda teško osećalo golemu nepravdu, koja se počinjala našem narodu.

Onaj SHS, što ga danas vidjevamo na grudima naših vojnika, onladine i staraca, to je obilježje, koje je već davno bilo usećeno u njegovoj duši i njegovom srcu, on je to obilježje prvi počeo da nosi, on se je za tu ideju zalagao svom svojom dušom i čitavim svojim životom. I zato ga vidimo gde

ide po bratskoj Srbiji od mesta do mesta, od čoveka do čoveka i neumorno uti nared, da su „Srbij, Slovenci i Hrvati jedan narod, da je njihova budućnost i sreća ili nesreća zajednička. Već davno prije balkanskog i sadašnjeg svetakog rata tako je učio Milan Pribičević narod u Srbiji, pa kad smo ono god. 1911. bili tamo, vidjeli smo plodonosne tragove takove nje-gove nauke u svakom, pa i najmanjem secu naše lepce i ponosne Srbije.

Potpukovnik Milan Pribičević došao je neki dan u Zagreb i tamo je vidio okrunjenu svoju muku, vodio je okrunjeno svoje delo. Zato je on plakao. Re-kao je, ganut doplim dočekom, da je i on sin plemenite Hrvatske, a boraveć dugo vremena u Srbiji, gde poznaje sve slojeve pučanstva, poručuje Hrvatima, da je čitav narod u Srbiji za narodno ujedinjenje, a kao dokaz tome navadja to, što se od dana ulaska srpske vojske u Beograd, više na kraljevskom dvoru ne samo srpska nego i hrvatska te slovenska zastava.

Zao mi je, što sam baš toga dana morao otići iz Zagreba, kad je tamo stigao Milan Pribičević, Zao mi je što nisam mogao i ja da mu stisnem čestitu desnicu i da poljubim u čelo čoveka, kojega sam učio poznavati u isto vreme ne samo kao Srbina, nego isto tako uverenog Hrvata i Slovenca. U Milanu Pribičeviću ja sam prvi puta vidio onaj SHS, koji treba da ostane vanjskim simbolom naše buduće države; zvala se ona Jugoslavija ili Srbija, ili država Slovenaca, Hrvata i Srba. P. Ljubić.

Česká Hlidka.

Všichni příslušníci československé národnosti hláste se v kanceláři československého zastupitelství v Pulji (Hotel Central, Via Francesco Ferdinando) za účelem registrování a podání informace o počtu, stavu a přání Čechoslováků „Národnímu výboru“ v Praze. Gorady ve všech zeležitostech udílí se bezplatně. — Úřední hodiny 9—12 dop. 3—6 odp.

Dolazak Amerikanaca na Reku.

„Primorske Novine“ od 20. o. javljaju: Juče je stiglo na Reku oko 1000 Amerikanaca. Došli su u Reku okupiranu po Talijanima i naš narod nije ih mogao da dočeka kako je želto. I mislio, jer to više nije dozvoljeno. Po krovovima na Flumari postavljene su mašinske puške, posvuda su stráže i Reka je zadobila od dolaska Talijana opet posve drugi izgled. Zao je našem narodu, što nije mogao da iskaze počast vojsci onoga naroda, čijem je poglavici takodjer u velike zahvalan što može reći, da je danas slobodan, a kojemu su neki dan na Recl. prigodom dolaska talijanske vojske, klicali rečki Talijani: Abbasso Wilson! — Bide medjutim možda još prilike i ato. Medju amerikanskim voj-nicima imade i znatan broj Čeha i Jugoslavena. Tako smo imali prilike govoriti s nekim Slovencima, Poljacima, Dalmatincima i samim našim Primorcima, a govorili smo i sa samim Americancima. Kako vidimo, oni su vrlo dobro upućeni u naše prilike na Recl. Svi se raduju slobodi, koja je sinula našem narodu, a velike simpatije goje za Jugoslavene. Naši stari pomorci, koji govore engleski, veselo razgovaraju i družu s Americancima. Stari su to

mlahovi znauci. Čujemo, da će doći na Reku još 2000 Amerikanaca. Dobro nam došli sinovi velike i slobodne demokratske države, druge majke, braniteljice našeg naroda!

Domaće vesti.

Roditeljima, koji imaju decu za škole izričito javljamo, da moraju ponovno zaplcati i onu decu, koja su do sada bila zaplcatana i pohađala školu u ulici Cenide, pošto se ova škola neće više otvoriti. Nek se zaplcat decu u onu školu, gde im je najbliže istu pohađati. Roditelji, učinite Vašu dužnost!

Mesnim odborima u Istri toplo preporuča mesni odbor Narodnog veća u Pulji, da mu u interesu sveopće stvari, pošalju zgodnom prigodom prepis svakog protesta, kojeg šalju na vrhovnu vladu Narodnom Veću u Zagreb.

Posljednji transport željeznice za povratak kući, polazi danas, 22. novembra u 10 sati prije podne i u 3 sata posje podne. Javili se kod lučkog admirallata, II. kat, soba 64. „Ravnateljstvo za povratak kući.“

Oglas. Usled se naredbe gosp. vrhovnog intendanta kotarskog poglavarstva javlja na sveopće znanje, da će se danom 23. tek. mj. početi isplaćivati kod evdešnje porezne blagajne samo potpore za uzdržavanje obitelji i upozvanih i to sledećim redom:

nakaznice s datumom od 3 dne 23. i 25.

4	26.
5	27.
6	28.
7	29.
8—10	košto i one dne 30.

Iznosi će se likvidovati u talijanskim lirama uz ovaj za bazu — 40 fil. talj. za jednu krunu austr. vrljed.

Isplata će begunačkih potpora započeti danom 5. bud. m.

Porezni ured u Pulji, dne 21. novembra 1918.

Podupirajte našu Družbu!

Mali oglasnik

Soba s pokućtvom
Via Lazarić 36, II. kat. 96

Služkinja
III poslužnica prima se odmah kod Luise Charvát, Via Ostilia 3. 99

Traži se 100
učiteljica hrvatskog jezika. Uplatiti se kod uprave lista.

Ženske šelire
preporuča salon šelira Luise Charvát, Via Ostilia 3. Zalobni šeliri na skladištu. 101

Ovratnici i manšete
kao odela za gospodu primaju se na čišćenje uz brzo prilagođavanje. Via Augusta broj 8 (vis-à-vis Tempel-Augusto). 102

Prodaje se
pokućstvo za sobu i kuhinju. Ulica Prato del sette-morerri br. 3, I. kat. 103

Radnici
za iskrcavanje ugljena sa 20 K dnevne plaće primaju se odmah. Prijave kod poduzetnika Lacko Križ. 104

Dve devojke
čestitog ponašanja, i to jedna kao pomoćnica u kuhinji, a druga sobarica; slavenske narodnosti, primaju se u službu. „Hotel Central“ (čeki sekretarijat).

Oglasujte
u „Hrvatskom Listu!“

Moje susjedice.

Napisa: Josip Kozarac.
(Konac.)

Da mi je barem saznati, u koga su zaljubljene; da li u kojega od onih desetak gimnazijalaca, koji javno i tajno za njima uzdišu; da li u ona dva profesora, koji se već radi djaka svojih ne ufaju više, već samo tri puta na dan priušiti sebi tu sreću, da prodju ispod njihova prozora; ili u ona dva mlada šumara, što dižu glavu visoko i oholo poput mladih hrastića? Tko bi ih znao! Koliko se ja i trsam, da ispitam tu tajnu, nikako ne mogu da uspijem ili ja spomenuo ovo ili ono ime, ili ih bocnuo ožbiljno ili u šali, — one nijesu nikada u neprilici, te sam već zaključio: ili su u svakoga, ili ni u koga zaljubljene. Pri tom sam se ujedno uvjerio, da one veoma uživaju u tom, što su ljubljene, nego li u tom, da su i same zaljubljene. To je neki osobiti čar, kada znaš, da te jedna, dvije, tri, dapače desetak osoba obožava, da te ljube veoma, nego sama sebe. Zato one idu cio dan na šetnju, u crkvu, na zabave, — ne samo da vide, koga žele vidjeti, nego kud i kamo više, da budu vidjene. One znaju, da šire miomiris ljubavi oko sebe, za zato priušavaju tu slast i sebi i onima, koje taj miris opaja. One ne žive jedino od jela i zraka, nego od svake one ljubavne riječi, od svakoga onoga vatrenoga pogleda, i od svake pomisli, da će im sutrašnji dan donijeti nešto novo, nešto dosle nepoznato. Dok drugi svijet broji svoj život na dane, one broje svoj na čase; njima nijedan trenutak ne prodje u prazno, njihov život je prepuna čaša šampanjca za koju ne znaš, da li više iz nje piješ, ili više nadolijevaš. One su kao lepir, za koga misliš, da ne radi ništa, da u ludo tumara od cvijeta do cvijeta, — ali za njega je baš to tunaranje pravi život i uživanje.

Danas je nedjelja; one su obište nekoliko puta cijelo šetalište, bile su u crkvi, bile su mašne kod svih prijateljica, vidjele su mašne sve obožavatelje, čule su barem deset puta, da nikad nijesu bile lijepe kao danas, one su točno odčitale stupanj ljubavne vrućice kod svih svojih poklonika, i akoprim su se uvjerile, da je stupanj visok i da sve više raste, — kraj svega toga one poput bogataša, koji ne da da mu novac samo jedan dan neplodan leži, kraj svega toga one neprestance smišljaju, kako bi povećale slavu i čar svoje ljepote, kako bi struju ljubavi, koja iz njihova bica struji, još većma ojačale.

I taj tren pade im na um, da se danas nijesu još provezle gradom. Za čas je bila kočija uprežena, za čas su se preobukle i već sjede dostojanstveno na kočijaškom sjedalu; i već je crnka ispružila snažne ručice, ravnujući oštre konje, što no oholim, odmjerenim kasom grabe. . . . Ja sam uvjeren, da se ti konji ponose, da uživaju isto tako kao i ona množina gledalaca, kojima se oči otimlju za lijepim Amazonkama, koje kao da su zaboravile ovaj svijet, te ne obazirući se ni amo, ni tamo, ravno gledju preda se. Na sve pozdrave ili mahnu, ili ne mahnu glavom. A svjetina ih gleda kao čudovište, netko im se divi, netko im zavidi, a netko ih obožava. Medju potonje spadaju sigurno i ona dva mlada profesora, kraj kojih je taj čas kočija projurila. Oni su po svoj prilici preletjeli čelu grčku i rimsku mito-logiju, da nadju božicu sličnu živim njihovim idealima, ali niti mladjanin Helios, niti bogolika Juno, niti jelene loveća Diana, nijedna nije dosta lijepa bila, a da bi je mogli usporediti sa božicama ravne Slavonije. A kada im kočija iščeznu sa vidjka, na njihovo lice pade očaj, prijerog i očajnost, te se jednomu od njih jasno čitala na očima ona fatiška: koga bogovi mrze, napraviše ga pedagogom. A onaj drugi kao da je uzdahnuo: ako joj već ne budem muž, da mogu biti

barem njezin konj. . . . Ja posvema vjerujem u taj salto mortale njegovih ljubavničkih želja, jer znam, da nije osamljen u toj želji; no neka mi ne zamjere mladi Adonisi, ako ih pozovem, da jedan sat kasnije dodju u crnkino dvorište, pa da vide, kako sluga vodi ona dva konja, sa kojih curi znoj, da vide, kako su spustili, čas prvo oholu glavu, dolje. Tko zna, ne bi li oni na taj pogled povukli svoje na Ovidijeve metamorfoze zaudarajuće želje natrag, pa uslikenuli iz dna duše: slava ljepoti, slava ljubavi, — ali triput slava zlatnoj slobodi!

Srdim se na svoje susjedice. . . . Juče su bile kod meni i zatražiše romana za čitanje, a kada im otvorih malu svoju knjižnicu, izabraše desetak romanciera, — ali medju tima niti je bilo Senoe, niti Gjalskoga, niti Tomića, niti Kumičića. Ja ih na to u čudu zapitah: zar ne će ni „Zlatareva zlata“, ni „Zmaja od Bosne“, ni „Radmilovića“? Na to mi odgovoriše, da im je teško čitati hrvatski! Njima; rođenima u srcu Slavonije, od roditelja, starijom „ćca“! Ah! nevaljanice nijedne! Dakle, zato sam ja u vama toliko uživao, toliko se s vama dičio, da naposljetku čujem iz tih lijepih ustašca, da vam je teško čitati! Oh! da vas hoće za to Bog kazniti, te se zaljubite i udajte za muža, koji ne zna ni riječi njemački, ni francuski, — već samo hrvatski. Ala bih se ja smijao, kako li bi vi ubrzo razumjele i „Radmilovića“ i „Ljetne noći“! Usliši me, Bože, i kazni ih tom kaznom; usliši me, jer nigda Te još tako vruće molio nijesam. . . .

Srdio sam se neko vrijeme na njih, no od juče me opet udobrovoljiše —; na sinočnjem koncertu pjevala plavka Ciraki-Zajčevu: „Oj dome moj“, dočim ju je crnka pratila na glasoviru. Drugi su im pljeskali, bacali im kite cvijetja, mu ja im ne rekoh ni riječice hvale, — nego odoh kući i napisah tu crticu . . .